Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՑՈՒԻՍ 1876 ԱՄԻՍ

ԵՒ ՍԿԻԶԲ Գ.

26 ՄԱՅԻՍ 1876

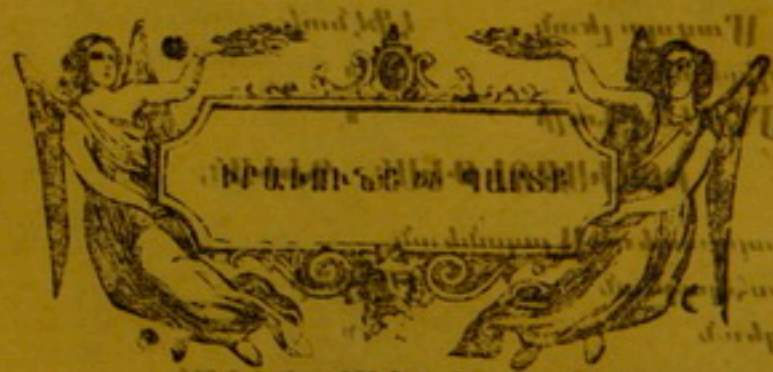

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
1876

ԳԻՒԱՆՔ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՄԱՅՐ ԳԻՒԱՆ

Յովհան Աբրահամեան	փոխ.	Բ.	Ա. Ս. Ս.
Ռուսինեան	Լիֆինոսի	»	»
Տիգրան Կուսուֆեան	Լիֆինոսի	»	»
Գարեգին Յ. Մելիքեան	»	Ա.	Ա. Ս. Ս.
Համբարձում Ս. Սրբանեան	»	Բ.	»
Ռաֆայել Սիմոն Տիրոյի	»	Գ.	»

ՁԵՌՆՀԱՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Տ. Յովհաննէս Բ. Մկրեան
Տ. Գրիգոր Բ. Ամէմեան
Սարգիս Աղարէկեան — Լիֆինոսի

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Յովհաննէս Նուրեան — Լիֆինոսի
Գէորգ Սախմարաճեան — »
Պօղոս Պառնասեան — »

ԿԱԼՈՒԱՇՈՅ ԳԻՒԱՆ

Յովհաննէս Աշնաուրեան — Լիֆինոսի
Ստեփան Պէյլիկեան — »
Յակոբ Քաջազեան — »

ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Տիգրան Կուսուֆեան — Լիֆինոսի
Օգսէն Խօճասարեան — »
Նազարէթ Շահպազեան — »

ՀԱՄԱՐԱՏԱԼՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Համբարձում Մազալուլեան — Լիֆինոսի
Եղիազար Մելիքեան — »
Յարութիւն Մէրէկմ-Գուլի — »

ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Տ. Ներսէս վարդապետ Աբրահամեան
Կարապետ Շահպազեան — Լիֆինոսի
Նշան Քաջազեան — »

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Մինասի Մամիկոնեան — Լիֆինոսի
Ռուսինեան
Ռաֆայել Սիմոնեան — »

ԹՄԲԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Կարապետ Խաչատեան — Լիֆինոսի
Պետրոս Փէլլատէեան — »
Ստեփան Փափազեան — »

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՑՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ Գ. [Արտաքոյ կարգի]

26 ՄԱՅԻՍ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ. ԱԼԻԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԵՊԻՍԿՈՊԱՆՔ

1. Խորէն Աղթամարցի. Նար Պէյ — Բ. 1
2. Կարապետ Եպիսկ. Սերոբեան — Բ. 2
3. Աստրուսիս Վ. Ռուբինեանց — Բ. 3
4. Գարեգին „ Թաշճարեան — Բ. 2
5. Խորէն „ Կիրուղեանց — Բ.
6. Հովսեփ „ Դիմաքսեան — Բ
7. Մատթէոս „ Իզմիրլեանց — Բ. Պ
8. Յովհաննէս „ Փափազեան
9. Ներսէս „ Աղլանեան — Բ.
10. Պօղոս „ Խօլտամեան — Բ
11. Եղիկ „ Ադամեանց
12. Արիստակէս Բ. Մաղբրէեան — Բ
13. Գէորգ Արտրունի — Բ. 2
14. Գրիգոր Աճէմեան
15. Խաչիկ Փէհլիվանեան
16. Յարութիւն Սերոբեան
17. Յովհաննէս Մկրեան
18. Սուքիաս Ստեփանոսեան — Բ. 2
19. Սահակ Տ. Սարգսեան
20.

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

Գուսկասիոյ, Կէլտրիկ փաշա և Գուսկասիոյ դուռը

21. Գրիգոր Պէրպէրեան — Բ. 2
22. Գէորգ Սախմարաճեան — Բ.
23. Խաչիկ Մանկասարեան — Բ. 2
24. Կարապետ Աղարդմանեան — Բ.
25. Համբարձում Մազալուլեան
26. Մինաս Գասպարեան
27. Յովհաննէս Խօրասանեան — Բ. 2
28. Յովհաննէս Պէրաճեան
29. Յովհաննէս Սուրենեան — Բ. 2
30. Ն. Մէզպուլեան Տօքթօր — Բ.
31. Պօղոս Պառնասեան — Բ. 2
32. Պետրոս Փէրլեաթէեան — Բ. 2
33. Ռուսինեան
34. Սարգիս Աղաբէկեան — Բ.
35. Սահակ Ապրօ
36. Սենեքերիմ Մանուկեան — Բ. Պ
37. Փէչտմալճեան Տօքթօր

(Բ. Վիճակ)

Պէյրութ

38. Բարսեղ Հարաճեան — Բ.
39. Կարապետ Ս. Խիմիճեան
40. Յարութիւն Մարգարեան

Եկեղեցական

41. Խաչատուր Ղազարոսեան
42. Կարապետ Գ. Փափազեան — Բ.
43. Մարուքէ Ֆրէնկեան
44.

Իսկիւտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Շահեան
46. Յովսէփ Ս. Մագլաճեան
47. Սերոբէ Պասմաճեան
48. Ստեփան Այրանեան

Իսկիւտար Ս. Կարապետ

49. Մինասի Պաշճէրանցեան
50. Յովհաննէս Ճիլանեան
51. Նիկողոս Աղասանեան
52. Տրդատ Փափազեան

(Գ. Վիճակ)

Բերա

53. Աբրիկ Ուլճեան — Բ.
54. Գրիգոր Աշիմիլճեան
55. Մարտիրոս Յ. Տիրէեան
56. Միքայել Մամիկոնեան
57. Նշան Քաջազեան
58. Ստեփան Խեղիքեան
59. Տելեմաք Ս. Լաքրճեան
60.
61.

Գալաթիա փաշա

62.

Միջագիւղ

63. Կարապետ Պ. Պէրեանց — Բ. Պ
64. Յակոբ Կոստանդեան — Բ. Պ
65. Յակոբ Պ. Նորատունկեան
66. Յովհաննէս Աղաջէկեան
67. Տիգրան Կուսուֆեան

Պէյքոզ և Գալաթիա

78. Յարութիւն Մէրէկմ—Գուլի

(Դ. Վիճակ)

Ղուզդունճուք և Իհատիկ

69. Յովհաննէս Լաճեան
70. Ստեփան Պէյլիկեան

Գատրգիոյ

71. Կոստանդին Շահնազարեան Բ.
72. Մկրտիչ Մուրատեան Բ. Պ

Նորշլուգատու

73. Յակոբ Էչմէկիզեան

Եճիանանդէ Սամարիոյ

74. Օգոստն Խաչատուրեան Յ.

Թոխատու

75.

Էրզրում Ս. Երդիս եւ Ս. Աստուածածին

76. Գարեգին Յ. Մելիքեան

Գուրուչիշմէ

77. Աստիա Ինճեանչեան

Հիսար եւ Պոյանի գիւղ

78 Յովհաննէս Նուրեան

Նոր գիւղ եւ Արէնիա

79. Ղազար Հովուեան Բ,

Պաբատ

80. Աստուր Գուշատաչեան
81. Մկրտիչ Գ. Լիսաեան Բ. Պ
82. Յովհաննէս Կրճիկեան Բ.

Բասրակեստրիկ

83. Յարութիւն Զէնճիրճեան
84. Յարութիւն Գ. Տատեան Բ. Պ

(Ե. Վիճակ)

Սամսատիա

85. Աւետիք Պէշիրեան
86. Աւետիս Քոսլեան
87. Եղիազար Մելիքեան Բ.
88. Մինաս Ճանճանեան
89. Յակոբ Քոսլաղեան
90. Յակոբ Ամատեան
91. Նազարէթ Շահպազեան Բ. Պ
92.
93.
94.

Խտաղիոյ

95. Առաքել Աւետիս Տիրոյի
96. Խաչատուր Պ. Միսաքեան
97. Իշխան Պէյլիկեան
98. Սարգիս Աւտոլեան
99. Սարգիս Ագրանեան
100. Սիմոն Մերոյեան

ԴԱՒԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՈՒ

Կայիսի

101. Մանուկ Աճեանեան

Բեսարանեա

102

Այրիանաւագիս

103. Ռուբէն Կիւմիշիկեան Բ.

Նիկոմիդիա

104. Տիգրան Կիւմիշկիրեանեան Բ. 2

Ակն

105. Պետրոս Մխաքեան Բ.

Զարանիսար

106.

Այտարկեր

107. Կարապետ Խաչիկեան

Բաղէշ

108

Պրուսա

109. Քրիստոստուր Ղազարոսեան Բ.

Եւդոկիա

110. Մելքոն Հայաճեան

Սմանիս

111. Համբարձում Աղանանեան Բ.

Բալու

112. Յովհաննէս Աղնաուրեան

Եղեսիա

113. Յակոբ Խաթլոճեան

Մանիզերտ

114.

Հանդ

115.

Երզնկա եւ Բարերդ

116.

Թէքիրտաղ

117. Տիգրան Գ. Սիսանեան Բ. 2

Կեսարիա

118 Մատթէոս Մ. Այվազեան Բ. Պ

Խարբերդ

119. Յովհան Լազեան

Պալբիւրեր

120. Յովհաննէս Յովսէփեան

Մուշ

121. Ստեփան Պ. Պ. Փափազեանց

Տիվրիկ

122.

Զէյթուն եւ Մարաշ

123.

Տրապիզոն

124. Մկրտիչ Կիւրճեան Բ. 2

Պատտաս

125.

Տիգրանակերտ

126. Թադէոս Թէրէրեան Բ. 2

Վան

127. Սիմոն Մաքսուտեան

Աղբակար

128.

Հաղբատ եւ Այնթապ

129.

Սեբաստիա

130. Մկրտիչ Մելիքեան

Ռուսանի

131.

Կոտս

132. Աբրահամ Յ. Այվազեան

Զմշկածագ

133. Համբարձում Սարգսիչեան Բ.

Գաղատիա

134

Ատանա

135

Սղերդ

136. Մատթէոս Ամիրքանեան Բ.

Եօզգատ

137. Լեւոնիկ Պալեօզեան Բ. Պ

Մարաշ

138.

Իզմիր

139.

Եգիպտոս

140

ՕՐԱՏԱՐԳ

Գրեալ մատուցանելի Վեհափառ Կայսեր ի դիմաց Ազգային Ժողովոյ

Այսօր Սրբազան Պատրիարքի կոչնագրով երեսփոխանք արտաքոյ կարգի ժողով հրաւիրուելով, առաւօտեան ժամին 2 ին տաճան կազմուեցաւ ներկայութեամբ 48 երեսփոխանաց, որոց թիւն հետզհետէ աւելնալով վերջապէս 63 ի յանգեցաւ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովն՝ ինչպէս որ գիտէք, իւր նախորդ նստին մէջ նորընտիր Վեհ. Կայսեր ուղերձ մը մատուցանելու խնդրոյն վերայ խորհելով, այս մասին յայտնուած զանազան կարծիքները լսելէ ետեւ, 7 անդամներէ յանձնախումբ մը կազմեց և անոր յանձնեց առաջարկեալ Ուղերձին կարեւորութիւն ունենալը կամ չունենալն որոշել, և ըստ այնմ մատուցանելի Ուղերձին ծրագիրը խմբագրելով՝ շտապ ընդ փոյթ ներկայացուցանել Ժողովիս ի վերջնական որոշումն։

Նոյն յանձնախումբն երկուշաբթի օր Սրբազան Պատրիարք Հրը նախագահութեամբ մեծագոյն մասամբ նիստ կազմելով, Ուղերձին վերայ խորհրդածելէ և անոր կարեւորութիւնն որոշելէ ետեւ, ծրագիրն ալ պատրաստեր է և այսօր կը ներկայացունէ Ժողովիս ի վաւերացումն։ Սակայն նոյն ծրագիրը վիճաբանութեան ենթարկելէ առաջ պարտաւոր ենք նաև Ուղերձին կարեւորութիւնն հաստատել, վասն զի անցեալ նիստին մէկ երկու կարծիք յայտնուեցան, որոց մէկն ալ այս էր թէ Ս. Պատրիարքը յանուն և ի դիմաց Ազգին պէտք եղած շնորհաւորութիւններն արդէն ի պաշտօնէ ըրած ըլլալով, հարկ չմնար Ազգ. Ժողովոյս իր կողմէ ալ Ուղերձ մատուցանել Վեհ. Կայսեր, և որպէս զի այս մասին ժողովականաց միտքը լուսաւորուի, կը խնդրեմ յանձնախումբի անդամներէն որ շնորհ ընեն Ժողովոյս բացատրել թէ ինչ խորհրդածութեամբ Երեսփոխանական Ուղերձի մը կարեւորութիւնն որոշեր են։

ԱՊՐՕՍ. ԷՖ. — [ի դրանց Յանձնախմբին] Նկատելով որ կայսերական նոր գահակալութեան տարեբերձ ազգաց կողմէ շնորհաւորական ուղերձներ հետզհետէ կը մատուցուին Վեհ. Կայսեր, յանձնախումբը հարկ տեսաւ որ մեր ազգն ալ իրրև հաւատարիմ հպատակ Ցամանեան Տէրութեան՝ շնորհաւորական Ուղերձ մատուցանելէ ետ չմնայ. մանաւանդ այսպիսի պատագոյն մէջ իւր երեսփոխանութեան միջոցաւ և պաշտօնական ուղերձիւ Կայսեր ներկա-

յանողու պարտաւորութիւն ունի, այնպէս որ՝ ե-թէ ուրիշներն ալ Ռուսերէն չմատուցանեն, մեք պարտաւոր ենք մատուցանել. քանզի հարկը կը պահանջէ որ այս միջոցիս հայատակ ազգայ իրաւանչիրն առ Տէրութիւնն ունեցած հաւատարիմ հպատակութեան յարգանքը յայտնէ ուղղակի իւր Օգոստ. վեհապետին։

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. Լսեցիք յանձնախմբին տուած բացատրութիւնը, ժամ է արդ՝ Ռուսերէն կարեւորութիւնն ընդունելու կամ չընդունելու մասին մեր հաւաքական կամքը յայտնել։

Ջայս բանիւ Ատենապետ Փաշան բուէի դրաւ Ռուսերէն կարեւորութիւն ունենալ կամ չունենալու խնդիրը, և ժողովը միաձայնութեամբ անոր կարեւորութիւնն ԸՆԴՈՒՆԵՑ։

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Ռուսերէն կարեւորութիւնն ընդունուեցաւ ժողովին. կը մնայ այժմ յանձնախմբին կազմել խմբագրելու ծրագիրը նիստաղութեան առնուլ։ Դիւանին յանձնուած ծրագիրը տասնիւրէն է. չեմ գիտեր՝ հայերէնի վերածուա՞ծ է թէ ոչ. սա այժմ տասնիւրէն բնագիրը կը կարդանք. և եւրը հայերէնի կը թարգմանենք՝ եթէ հարկ դատուի։

Հետեւապէս ծրագրին տասնիւրէնը կարդացուեցաւ, որ է

ՕՐԻՆԱԿ ՈՒՂԵՐԶԻՆ

Եվրէթը, Գաւարէթը, Մէհալէթը Վիլայէթի Նէյմէթ պիմինէթիկ Փաշիշահըմըզ Լիֆէնտիկ Հարրէթլէրի.

Թագաւորը Սուլթանը Օսմանիկ շէրէֆ վրդ. պուրան Ճիւլիւսի Հիւմայունէրի՝ պիւ ճիմլի թէպպայի Փաշիշահիլէրինի միւսաին վէ միւֆթէիր, վէ պէօիւք պէյիւք խամիլէր պորոչ վէ թէզքիր խաուլ, պիր ասրը ճէլտիրի հաւասթ պէտիրին թէլա վէ հուլուլի ամանէ օլուսդը միսէլէմ օլմազլէ. դիկրաէ էսասիի ամիրանէմիզ մուհարիբէր վէ միւսլիւմ օլուսդ, պա իրատէյի Սէնիյէ թէ՝սիս օլունան Նիզամիամէյի Միսկին շարիբանէմիզ ամբեամնա թէվֆիգէն ինթիխապ օլունարադ, Մէմալիքի մահրուսէյի Շահանէլէրինէ միւթէվէթթին Էրմէնի միլլէթինին պիւլ ճիւմլէ էֆրատը գուլլէրինին վէրեալէթի Միսիյէի ումումիյէսի սրֆթարընը համիլ վէ հայիգ օլան մէշիխաթ ումումի ազալէրի գուլլէրի բասիմէի Ֆամիրէի պիտթը իճրայէ միւասարէաթ խէյրիգ։

Էրմէնի միլլէթի պէշ եիւզ սէնէլիք ատատգաթը ճանսիրարանէ իլէ պու Թամիմը Փաշիշահէյէ տարըլմըշ, վէ պունը հրդի ճան վէ նուրի այն կիպի սէվմիշ. վէ բէնատ սէրդէսթիի մէզկէրիսի, վէ հէմ տասիսի ումուրը բու հանիյէ վէ ճիմանիյէսի հազրնատ լինէյէթ վէ իհսան պույրուրան խիթիաբաթ վէ մուսիֆիսթը գատիմէ վէ մուէյեէտ իլէ թէ՝սիս վէ թէ՝մին օլունուշ օլան հուզուրը խատրէի Մէրհէսիսինի՝ Սայէի Սաղթանաթը Սէնիյէտ թէմամը իլէ մուհաֆիզատ խիմիշ տիր։

Եվրէթլու Փաշիշահըմըզ.

Փէտէրը Ճէնենէթմեկատրը Հարրէթի Եհիմշահիլէրինին ճիւլիւսի Հիւմայունէրինէ մէշհուտ ալէմ մէտէնիյէթ օլան ա՝զամը իճրատթը տալու տատ վէ միւասաբաթը զամին պուլունան թանզիմաթը խայ՝րիյէնին շէրէֆ թէ՝սիսի օլուսդը միսիլլու, Ջամը Եվրէթսիմաթը Հարրէթի Փաշիշահիլէրինին ճիւլիւսի Հիւմայունէրինէ տասիսի պուէնրն միւճէտատէն իհսանի Ֆէյիսաթը իլէ նէֆս իլ էմրէ վէ իճթիհատաթը զէմանիյէյէ կէօրէ պիր ուսուլի խատրէյի ումումիյէնին իճրայի թահրիմի իլէ պու Տէվլէթի Օսմանիյէնին գուտրէթ վէ շէվրէթի թէճէտտիւտ վէ քէսպի թազմիյէթ վէ թէզայիւտ իթմէսի, վէ ճէմի սեւալաթը Օսմանիյէնին պու եիւզդէն ճէլալի բահսթ վէ մամուրիյէթ իյլէմէսի, վէ պունդն կիսպի Իրմէնի միլլէթինին տաշրայէրճէ պաղը մէրհէմէտէ շէբտիկի մէզահիմ վէ կէօրսթէկի մէզալիմին ալէֆ վէ ըսլանը իլէ էմէրի պիրէ գալմամասը ճիւմլէ ինտիմատ միւթեմէննա վէ մամնուն տիր։

Փաշիշահըմըզ.

Սուլթան Մուրատը Եվրէ՝ Իմրիտէյի Ֆէթհ իլէ Տէվլէթի Օսմանիյէի Եւրոպա գրիթանատ թէ՝սիս իթիտիրիի կիսպի, Սուլթան Մուրատ Խամիս Հարրէթլէրի տասիսի գրլուսդը ամմէյի Ֆէթհ իլէ լիմսի հիւրրիյէթ վէ ատատլիթը Օսմանեանը քեռաֆիէ յի Մէմալիքի մահրուսէտ ըկֆի ու բէրգ սրսյուրատուդը, պերինճի խամիթը Հիւմայունէրինէ միւնասիրիմ իրատաթը Սէնիյէ վէ մէպատիի մեվատ իլէ ատատիթ վէ միւթէհագգիգ օլատուդընատ, եէվմը մէսուսը Ճիւլիւսը Շահանէլէրի էղլէ պիր պէյիք կիւն տիր իր, ա-նրն խամիրէսի՝ ումում մէսրիին էզհանընատ պիր ան վէ ատագրդա զայիլ օլմասանաքդը, վէ թարիխը Օսմանիյէ տասիսի վասի պիր մէյատ գազանատ նէվատիրը վաղայիի խայրիյէտէն օլմագ իւզրէ մուրատատ հրդուֆ իլէ եազդրնատ էրդան օլուսդուս հասէպի իլէ, եէվմը մէսուսը մէզբիրատն չէրէֆ հուլուրինէտէն պէրու հէր եէրտէ վէ հազդա բի հէր խանէ վէ գուլիստատատ խրէրէրէն նէ՝զան վէ ֆէյէզան խէն մէսէրիթի ումումիյէնին պու գուլլէրի տասիսի պիր թէրճիմանը ատաբդ վէ հազիգիսի օլմագ իւզրէ իշ պու մահզէրի ումումիյի թազամէ իճթիհատ իտէր, վէ Ճէնատը Մաղք եէ միլլէթին իրատէյի էղէլիյէսի վէ պիր ճիւմլէ թէպպայի Փաշիշահիլէրինին իճմա վէ արզուսի իլէ վազուս պուրան ճիւլուսի Շահանէլէրինի թէպրիր վէ թէհնիյէթլի քէսպի իֆթիխար խյէրիդ։ Միլլէթճէ միսսիթէվշիի գալպմիդ օլան հուզուր վէ մէսէրիթ վէ վէ շիւրր վէ մահմէսէթի հատաբ լայզընատ իֆատէ խայր քէլմամաթ պուրմագ՝ միսսիթէհիլ օլուսդընատ, իւզերմիդզ Ֆարդը այն օլան թէզայիսը էսմր ու իդպաղը Շահանէլէրի վէ Վիքէլայի Ֆիխամ վէ պէնամը ինդիմամ վէ ատվամը թէսվիան վէ միւվէֆֆագէյէթլէրի էսիյէի խայրիյէսինի հազդա բի վիրտի զէպան ի տինմիշ օլատուդընդը, վէ Տէվլէթը մահթատա վէ վէթանէրմըզդն թէրբադդրէսաթ վէ մամուրիյէթի ուզուրընա պուռնատ պէյէ տասիսի իֆթայի Ֆէրիդէյի սատագաթ վէ լայզմէյէ խրատմամէ հազդը վէ ամատէ պուլունարդընդմըզ մանիմը մասալի մէվսումի Հազրէթի Փաշիշահիլէրի պույրուրլուդն, օլ պապակ վէ զաթըգլէի ահվալը խայրիսէ էմր ու Ֆէրման լաթֆ վէ իհսան Եվրէթլու, Գաւարէթլու, Մէհալէթլու Վիլայէթի Նէյմէթ պիմինէթիմիզ Փաշիշահըմըզ Լիֆէնտիմիզ Հարրէթլէրինին տիր։

ԱՒԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Կարծեմ թէ թարգմանութիւնն ալ պէտք է լսէ ժողովն, որպէս զի տասնիկերկուքն լաւ չհասկցողներն ալ մը խնդան ուզերէն պարտանակութիւնը։ Կիսնդրեմ յանձնախմբի անդամներէն որ թարգմանութիւնն ալ եթէ կայ՝ ներկայացնեն։

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — [ի դիմաց յանձնախմբին] բան առ բան թարգմանութիւնը պատրաստ չէ, բայց խնասը կրնամ ներկայացնել, որ թէ տասնիկերկուքն ամբողջ թարգմանութիւնը չէ, բայց կրնակ որ խնասն ամբողջ է։

Ջայս բանիւ Փաշայեան էֆէնտին կարգայ հետեւեալը.

Ձեր Վեհափառութեան Գահակալութիւնը շնորհաւորել կամենալով Կայսերական հրամանաս հաստատեալ Սղզ. Սահմանադրութեան համաձայն կազմեալ թուրքոյ համար Հայոց ներկայացուցիչ երեսփոխանական ժողովոյ ատարգրեալ անդամս, ընդ գրկելովայդ բարձր գահոյդը զոր հինգ հարիւր տարիէ ՝ի վեր թուրքաբնակ հայ ազգը անձնուէր հաւատարմութեամբ ընդդրկած և սիրած է, անոր հովանաւորութեանդը ներքեւ պահպանելով իր կրօնի ազատութիւնը և իր ազգ. գործոց համար զանազան և կարեւոր առանձնաշնորհումներով և արտօնութիւններով ՝ի վաղուց հաստատեալ և ապահովեալ ինքնօրինութիւնը. յաստղով և վառաւ ըլլալով որ ինչպէս Ձեր երջանկայիշատակ հօրը գահակալութեան առաջին ամիսներուն եղաւ թանզիմաթի խայրիկ հաստատութիւնը նոյնպէս և Ձեր Վեհափառութեան գահակալութիւնը ժամանակին պահանջմանցը պատասխանող նոր կարգադրութիւններով պատմութեան մէջ վառաւոր տեղ մը բռնող Օսմանեան կայսրութեան ցաւը և վառը պիտի աւելցնէ. որով բոլոր Օսմանեան երկիրը անդորրութիւն և շինութիւն պիտի տեսնէ, և մասնաւորաբար հայ ազգը

դատաստաց մէջ կրած հարատեւութիւններէն բղաւոյին ազատելու յոյսը պիտի ունենայ։ Սուլթան Մուրատ առաջին ինչպէս Էսիրնէն գրաւելով Օսմանեան Կայսրութիւնը Եւրոպայի մասին մէջ ալ հաստատեց, Սուլթան Մուրատ հինգերորդն ալ հաստատակայ սիրոյը գրաւելով Օսմանեան ազատութեան և արդարութեան գը-ծոչակը համայն Օսմանեան երկրին մէջ պարզեց ինչպէս իր առաջին Հրամարակով յայտնած բարձր կամքը և խոստումները կնաստատեն, ո-րով Ձեր Վեհափառութեան գահակալը թիւնը բոլոր ժամանակակից անձանց մտքէն վայրկեան մը անգամ չպիտի անհետանայ, և Օսմանեան պատմութեան մէջ մեծ տեղ պիտի գրաւէ, և իրրև մեծ և նշանաւոր դէպք անդամանդեայ տառերով գրաւելու արժանի է։ Այն երանա-թեան օրը ամեն տեղ և ամեն տան ու իրմիթ պուերէ բղխած ընդհանուր ուրախութեան հա-ւատարիմ և ճշմարիտ թարգմանն ըլլալու հա-մար փութացինք այն ուղերձը մատուցանել. և Աստուծոյ անհուն կամքը և Ձեր Կայսերական բոլոր հպատակաց հաւաքմամբը և բարձրը հաս-տատուած Ձեր Կայսերական գահակալութիւնը շնորհաւորել։

Այս մասին շնորհակալութիւն և գոհունա-կութիւն յայտնելու համար պէտք եղած բառերը գտնել անկարելի ըլլալով, Ձեր Վեհափառու-թեան կենաց երկարացը բարձանալուն և մեծա-հռչակ Ղսմարարաց բարեյաջողութեանը հա-մար բարեմաղթելու ենք. տէրութեան և երկրին յառաջադիմութեան և շինութեան մասին տակի վենջն ալ ծառայելու պատրաստակամութեամբ

Մնամք.

ԵՌԻՍՈՒԹԵԱՆ Տ. ԷՖ.— [Ի դիմաց յանձ-նախմբին] Ուղղագրութիւն կենդրեմ. թէև հայերէնին մէջ կրկնութիւններ կան, սակայն տաճկերէնին մէջ կոկուած են. եթէ անգամ մ'ալ տաճկերէնը կարդացուի, ամեն որ կհա-կընայ։

Բազմաթիւ երեսփոխանք ձայնակցելով Եուսուֆեան էֆէնտիի առաջարկութեան, տաճ-կերէն բնագիրը վերատին կարդացուեցաւ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Ա.ռաջին խօսքը Մաղ-սուտեան Սիմոն Պէյ խնդրած է. բայց նախ՝ պէտք է յայտարարեմ թէ ծրագրին մէջ ծան-բարդիչ կէտեր կան. արդեօք անոնց ամենուն ալ ոգւոյն թարմանցել հարկ չէ՞ նախ քան զվիճա-բանութիւն. կարծեմ թէ նախ պարտ է բա-յատրութիւն ընել Յանձնախմբին՝ ընդունած ծը-րագրոյն ոգւոյն և անոր պարունակած գլխաւոր կէտերուն վրայ և ապա մտնել վիճաբանութեան ապարդէնը. ո՞վ կուզէ յանձնախմբին կողմէ մեզ այդ բացատրութիւնը տայ։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԻՈՒԱՀ.— Քանի մը բառով բացատրեմ այդ կէտերը Նախ՝ ուղերձը կոխոր կայսեր գահակալութեան շնորհաւորութեամբը։ Երկրորդ՝ կայրէ ապագային ապահովութեան ապանձնաշնորհումը և անով ապրիլ գոհ եղած ըլլալը։ Երրորդ՝ նոր գահակալութեան թատ-կանին մէջ ունեցած մեծամեծ յոյսերուն վրայ ուրախանալը կայտնէ։ Զորրորդ մասնաւորա-պէս դատապարտակ հայ ժողովրդեան կրած հա-բատահարութեանց բարձումը կխնդրէ, և վեր-ջապէս՝ Հայոց ազգն իրրև ամենակարեւոր տարր Օսմանեան պետութեան կիսատանայ ծառայել տէրութեան ոգւով և արդեամբ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Ըսելէ որ ուղերձին պարունակութիւնը կկազմեցնայ սա գլխաւոր կէտե-րուն վրայ. 1°. Շնորհաւորութիւն. 2° Մեր ազ-գային ապանձնաշնորհութեանց մասին գոհունա-կութիւն. 3°. Ղարանար բարեաց և բարենորոգ-մանց ակնկալութեան և փոխադարձաբար Ազ-գին կողմէն տէրութեան ամեն կերպ ծառայու-թիւն մատուցանելու պատրաստակամութիւն, և 4° Հայաստանեայց կրած Հարատահարութեանց յիշատակութիւնը և անոնց խղճաւորելու բարձ-ման յուսադրութիւնը։ Արդ պէտք է մեզ այն կարեւոր կէտերուն վրայ լրջութեամբ խորհրդա-ծել, և մասնաւորապէս լաւ կշռել թէ արդեօք այսպիսի ուղերձի մը մէջ Հարատահարութեանց յիշատակութիւն ընել կրատչաճի թէ ոչ։

Խօսքը Սիմոն Պէյին է։

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԷՅ.— Ուղերձին բո-վանդակութիւնը կընդունիմ, ի բաց առեալ մէկ երկու կէտերը։ Նախ՝ Հայաստանի հարա-տահարութեանց կէտը յիշեցնել ոչկ չեմ տեսներ, և այդ կէտը թեթեւ բառով մը անց-նիլ կառաջարկեմ։ Երկրորդ՝ Նոխարարաց մա-սին եղած խօսքն ալ վերցնել կառաջարկեմ։ Իսկ երկրին ծառայութեան և պաշտպանութեան պատրաստ ըլլալնուս վերաբերեալ յայտարարա-թեան գալով՝ արեամբ բառն ալ յաւելու կա-ռաջարկեմ։

ՆՈՒՐԵԱՆ Ց. ԷՖ.— Սիմոն Պէյին դիտա-ղութիւնը Հայաստանի հարատահարութեան վե-րաբերեալ կէտի մասին՝ իրաւացի կգտնեմ։ Վասն զի այդ կէտը մասնաւորապէս յիշատա-կելէն այնպէս մը կհասկցուի թէ՝ հայ ըլլալնուս համար կ'չարչարուինք, մինչդեռ գաւառներուն մէջ տէրութեան օրէնքները մեռեալ տառեր գարձած ըլլալնուն համար բարօրութիւն չէ մը-նացած, և հարատահարութիւնն ոչ միայն Հա-յոց՝ այլ ընդհանուր գաւառացւոց բաժինն եղած է օրինաց կատարեալ գործադրութիւն չըլլալուն համար. ինչպէս որ Նորընտիր Կայսրն ալ իր առաջին հրամարակին մէջ կանոնակէ ըսելով թէ օրէնքներն ուրի տակ առնուած են։ Ուստի ես ալ Սիմոն Պէյին ձայնակցելով կառաջարկեմ որ Հայաստանի հարատահարութեանց կէտը բար-ձուի և միայն գաւառները յիշատակելը բաւա-կան համարուի։

ՓԱՇԱԶԵԱՆ Ց. ԷՖ.— Փափաքելի էր որ Նուբեան էֆէնտի ուղերձի մասին ունեցած դի-տողութիւնները նոյն ուղերձը խմբագրող յանձ-նախմբին մէջ ընէր, որու ինք ալ անդամակից էր։ Թէև ուղերձին խմբագրութիւնն Աստ-ֆիէնտիին է. որոյ շնորհակալութիւնս կայտնեմ և կրաղձամ որ ժողովն ալ շնորհակալ լինի, սակայն ամենուս համաձայնութեամբը խմբագ-րուած է, և կարծեմ թէ յանձնախմբին մէջ ուղերձին վերջին ձեռք դնողներն ալ Նուբեան և Փափազեան էֆէնտիներն էին։

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ.— Ես միայն էի դի-տանդիպիր Կարապետ էֆ. ին հետ, Նուբեան էֆ. վերջն եկաւ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Կարդացեմ, Քա-զազեան էֆ. յանձնախմբին վրայ քննադատու-թիւն մի ընէք, բուն իսկ Ուղերձին վրայ ամ-փոփեցէք ձեր դիտողութիւնն, եթէ ունիք։

ՔԱԶԱԶԵԱՆ Ց. ԷՖ.— Երկու խօսքով հակընել էր միայն թէ Ուղերձը խմբագրող յանձնախմբին մէջ, որոյ անդամներէն մէկն ալ ես էի. անհամաձայնութիւն չկայ այդ կէտին համար։ Աշխարհիս գիտցած մէկ բանն՝ Հայաս-տանի հարատահարութիւնները, զանի մեր նո-րընտիր գահակալն պահելը նոյն իսկ Օսմանեան տէրութեան կամաց հակառակ գործել է. քա-նի որ մեր գահակալը կուզէ ամեն բանի ճշմար-տութիւնն իմալ, դէշութեանց բոյնը գտնել և գարմանել. մեր ինչո՞ւ պահենք. մինչ՞ գի-տէր Բարեխնամ Կառավարութիւնն՝ որ Հա-յաստանի մէջ ընդդէմ իւր կամաց դէշութիւն-ներ կը գործուին։ Քանի որ մեր յոյս ունինք այսուհետև պիտի բարձուին այդ դէշութիւնները և քանի որ Ուղերձին պարունակած այդ կէտն որ և է բարոյական նպատակ մ'ունենալէ հե-ռի է. կառաջարկեմ որ ընդունուի այդ մասը նոյնութեամբ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Խնդիրը՝ Քազազ-եան էֆ. մեր ազգայնոց կրած հարատահարու-թիւնները Տէրութեան յայտ տուելու վրայ չէ, այլ զանոնք շնորհաւորական Ուղերձի մը մէջ նորընտիր Կայսեր մատուցանելն պատշաճ կամ անպատշաճ ըլլալն որոշելու վրայ է. այս կէտին վրայ կաղաչեմ ձեր կարծիքն յայտնեցէք։

ՔԱԶԱԶԵԱՆ Ց. ԷՖ.— Արդէն իմ կար-ծիքս յանձնախմբին բերած Ուղերձին համաձայն ըլլալով, կարծեմ ըսել ուզեցի թէ Հայաստա-նի հարատահարութեանց կէտն Ուղերձին մէջ դրուիլ կը վայլէ։

ԵՌԻՍՈՒԹԵԱՆ Տ. ԷՖ.— Ես ալ իրր ան-դամ Ուղերձը պատրաստող յանձնախմբին՝ եր-կու խօսք պիտի ընեմ չէ թէ վիճաբանութեան համար, զի վիճաբանութեան հարկ չկայ։ Մեր յանձնախմբին ընկերներէն մէկն՝ այն է Քա-զազեան էֆն, պատրաստած Ուղերձիս հոս գալէ ետև աւելորդ կը կարծէ յանձնախմբի ան-դամաց անոր վրայ դիտողութիւն ընելը. բայց կէտ մը կայ որ ուշադրութեան արժանի է, բը-նական է որ ամէն ժամանակ՝ երբ մէկ քանի հոգի կը միանան այս տեսակ խմբագրութիւն մը պատրաստելու համար, ամենքը չեն գրեր, այլ

իւրաքանչիւր անդամ իր գաղափարը կը յայտնէ, և մէջերնուն մէկն իր վրայ կառնու խօսքը գրելու։ Այսպէս մեր յանձնախումբն ալ անցեալ երկու շաբթի օր գումարուելէն ետեւ, երբ արդէն մ'առաջ Անենապետ Փաշային ըսածին պէս Ուղերձին կարդալութեան վրայ խորհրդածելով՝ անոր պէտքը ճանչցաւ, նախ՝ Ուղերձին պարունակութիւնը՝ որ կարդացուեցաւ ամբողջութիւնը՝ որ կարդացուելու կերպին ամենէն պիտի վերածուէր – այս ալ յանձնախմբի անդամներէն Այրօ էֆն. իր վրայ առաւ և խմբագրութիւնը պատրաստեց, որուն համար ինչպէս Փապազեան էֆ. շնորհակալութիւն յայտնեց, նոյնպէս ես ալ կը փութամ շնորհակալութիւնս յայտնել Այրօ էֆ.ին։ Կրնայ ըլլալ որ Ուղերձին մէկ կամ միւս բաներին վրայ դիտողութիւններ ըլլան, այնպիսի դիտողութիւններ՝ որ յանձնախմբին մէջ մեր յիշողութենէն վրիպած ըլլան, ըսա խ անտեղի չեն այն դիտողութիւններն՝ որ մեր ծրագիրը բոլորովին աւարելու մասը չեն ըլլար, ուստի ամեն ոք թող իր կարծիքը յայտնէ ազատորէն, և վստահ ըլլայ որ առանց մեր անձնասիրութեանը դպչելու կը սրբագրենք։

Գալով Նուբարեան էֆ.ին և Անենապետ փաշային դիտողութեան, իրաւ է որ գաւառական հարստահարութեանց մասին ունեցած յաւելումս իմանալու հակցընել կուզենք. և պատճառը յայտնի է, որովհետև տեսանք թէ նոր Կայսր մը եկած է այսօր, որ իր կայսերական գահն եղած վայրկենէն ըսա թէ հին օրէնքները պիտի փոխեմ՝ և ժամանակին ոգւոյն համեմատ նոր օրէնքներ պիտի հաստատեմ։ Զայս տեսնելով մեզ ալ, որ Օսմ. Տէրութեան մէկ անդամն ենք, և իրրև մեր և կենաց խնդիր նկատելով ուղեցինք որ ազգային համար մեծ յոյսեր ունենալնին, իսկ ներկայիս համար զոհ ըլլալնիս ալ միանգամայն յայտնենք մեր ուղերձով. քանի որ դիւրութեամբ չպիտի բաժնուինք այն վիճակէն, յորմէ կը գտնուին մեր գաւառական ազգայինք, թող դիտնայ կառավարութիւնը թէ մեր վիճակին վրայ դատողներ ունինք։ Իսկ որովհետև այսօր մեր նորընտիր Կայսեր ներկայիս համար ընելու բան մը չունինք, ես ալ Ուղերձին պարունակած այն գաւառական հարստահարութեանց կէտը թեթև սրբագրութեան մը կարօտ կը դանեմ. վասն զի մեր ներկայ քաղաքական դիրքը կուզենք կոր պաշտպանել. Մնացածը Վարչութեան կողմէ խմբագրիներով ծանուցուած բաներ են արդէն։ Եթէ բաւական պէտք այդ մասը թեթև սրբագրութեամբ մը բարեփոխուի, Ուղերձը խմբագրող էֆէնտին ալ չեմ կարծեր որ դժկամակի։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն դուք ալ, Նուսուֆեան էֆ, վերցունել կառաջարկէք Ուղերձին մէջէն Հայաստանի հարստահարութեանց կէտը. չա՛տ ազէկ. կը խնդրեմ որ ուրիշ դիտողութիւն ունեցող էֆէնտիներն ալ չը յապաղին իրենց ըսելիքը համառօտել. որովհետև մեր այսօրեայ գործառնութեան պայմանակէտը մինչև ժամը 4 է, որմէ ետք առեանը պիտի գոցենք գործի օր ըլլալուն համար։

ՆՈՒՐԵԱՆ Ց. ԷՖ. — Քապուլեան էֆ.ի բաժը թէ՝ Ուղերձին վերջին ծեռք դպցնողն ես էի Փափազեան էֆ.ին հետ, ոչնալ է. պէտք է որ ճշդեմ։ Ուղերձին խմբագրութեան պահուն առջի անգամ ես էի ըսողը թէ տէրութեան ճիգա քանոնեանէի ըսուած օրէնքը գաւառաց մէջ չգործադրուիր կոր, և թէ գաւառական հարստահարութեանց ձայնը չարունակ չկտրուելուն պատճառն այս է։

ՄԷՐԵԷՄ-ԳՈՒԼԻ Ց. ԷՖ. — Ուղերձին վրայ եղած դիտողութեանց նկատմամբ իմ կարծիքս ըսելէ առաջ, որպէս զի հակընդդէմ յայտնել նախ թէ ինչպէս ըմբռնած եմ Ուղերձի խնդիրը։

Օգոստափառ Սուլթան Մուրատ Ե. այս անդամ Օսմանեանց գահը բազմելով, երկրին ընդհանուր Վարչութիւնն իրապէս բարենորոգելու համար սահմանադրական դրութիւն կը հրատարակէ։ Ուստի յանուն Թուրքիոյ Հայ ազգին, զոր կներկայացնենք սահմանադրապէս, նորընտիր գահակալը շնորհաւորելու առթիւ պիտի ընենք թէ՝ մեր ազգային սահմանադրական վարչութիւն մ'ունինք, զոր Օսմ. պետութիւնը շնորհած է մեզ, և 18 տարիէ ի վեր այն դրութեամբ կը վարենք մեր ներքին գործերը. հետեւապէս Օսմանեան Ժողովրդեան մէջ մեր տարդէն սահմանադրական դրութեան վարժ և անոր առաւելութեանց ի փորձոյ դիտակ՝ ամեն միւս ազգերէ աւելի կը ճանչնինք այս նոր դրութեան ազատարարութիւնը և ամենէն աւելի յոյս ունինք անոր փրկարար արդիւնքը քաղելու։ Ազատելով այն ամեն ճնշում և զրկանք՝ որ մեր վրայ ալ կը ծանրանային կառավարական հին դրութեան պատճառաւ։ Մինչդեռ այն և գոնէ պատրաստ պիտի յայտարարենք՝ միշտ մեր Ազգ. Վարչութիւնը մեզ վերապահելով, երկրին ընդհանուր վարչութեան տրուած սահմանադրական նոր դրութեան մէջ ամենայն հաւատարմութեամբ և անձնուիրութեամբ աշխատելու։

Այհաւասիկ այսպէս ըմբռնած եմ ես մատուցանելի ուղերձին իմաստը։

(Հաստատութեան ձայներ)

Ուրեմն ի պատասխանի այն դիտողութեան որով կուզեն թէ այս ուղերձը պարզապէս շնորհաւորական ըլլայ և հարստահարութեանց մասին բնաւին ակնարկութիւն չպարունակէ։ Կ'ըսեմ թէ՝ այն ատեն բնաւին հարկ չմնար ուղերձի։* որովհետև Ամեն. Պատրիարք Սրբազանը յանուն ազգին շնորհաւորած է արդէն Սուլթանին գահակալութիւնը և մեր ըրածը կրկնութիւն մը միայն կըլլայ։ Եթէ մեր խնդիրը ընել ուզենք Սուլթանին՝ որ զմեզ հարստահարութենէ ազատէ, այդպիսի բան մը անպատշաճ կրլլար արդարև ուղերձին մէջ. բայց ակնարկութիւն ընելն ոչ թէ վնաս մը չունի, այլ բան իսկ մեր նպատակին ոգւոյն պահանջումն է. ուստի ես կարդնեմ որ հարստահարութեանց մասին ակնարկութիւնը չմերնայ ուղերձին մէջէն։

Երկրորդ դիտողութիւնը՝ նախարարաց ակնարկող արարքերութիւնը բաւական էր, որոյ պատասխանը չըսին որ հակնայէ. ուստի և այն մասին կարծիք չեմ կրնար ունենալ։

Իսկ երրորդ դիտողութիւնն՝ որ էր արեամբ բառն յաւելուլ երկրին ծառայութեան և պաշտպանութեան վրայ պատրաստ յայտարարելնուս մէջ խիստ ծանրակշիռ բան է։ Կայնէ՞ք տեսարք երեսփոխանք, որ այդ արեան խնդիրն այս ժողովոյն մէջ բաւական յուզուած՝ բայց լուծում մ'առացած չէ։ Արեան խօսքն ընելու համար նախ մեր գաւառացի եղբարց կարծիքը գիտնալ հարկ է մեզ, զոր չեմք գիտեր. վասն զի իրենք ալ չեն դիտեր թէ այս խնդրին ի՞նչ կարեւորութիւն ունի իրենց համար, և կիսարէին. մեր գաւառացի եղբարք դեռ որոշ գաղափար չունին այս մասին, վասն զի դեռ չեն կարող թափանցել անոր ոգին. ժամանակը դեռ կանուխ է, պէտք է որ գաւառացի Հայը նախ ըլլայ առնու դատողութեամբ և գիտութեամբ. որպէս զի այս խնդիրը յուզելու ատենը գոյ։

ՓՕԼՕՆԱՆ Ա. ԷՖ. — Ցեարք, ես նախ կհարցնեմ թէ ի՞նչ է մեր ներկայացնելիք թուղթը առ Նորին Վեհափառութիւն Օգոստափառ Մուրատ Ե. Կայսր. շնորհաւորութեան ուղերձ՞ է թէ ազերագիր. եթէ ուղերձ է. անոր հետ ուրիշ խնդիր խառնել անպատեհ կըլլայ. ուստի ես կարդնեմ թէ շնորհաւորութեան ուղերձին մէջ հարստահարութեանց նկատմամբ դրուած պարբերութիւնն ուրիշդ է և պէտք է ջնջել, պարզապէս յայտարարելով թէ մեր ազգը 18 տարիէ ի վեր սահմանադրական դրութիւնն ընդդիմած ըլլալով, մեր երեսփոխանքս սահմանադրապէս ազգը կներկայացնենք. յաւելցնելով նաև թէ այս մեծ ունինք Օսմանեան պետութեան բաղաքական վիճակին աւելի փառաւորելուն՝ շնորհիւ սահմանադրական դրութեան՝ զոր Օգոստափառ Կայսրն իր նախնեաց գահն ամրանալու պատճառ կիսատանայ։ Իսկ հարստահարութիւնն ուրիշ խնդիր է, որ պէտք չէ դնել ուղերձին մէջ, և որուն համար վարչութիւնը Սրբազան Պատրիարքին հետ կրնայ բանակցիլ ընդ Բ. Դրան, ինչպէս որ Սրբազան Պատրիարքն ասկէ առաջ բաւ թէ արդէն բանակցութեան մէջ ենք։

ՁԱՅՆԵՐ. — Ասկէ աւելի շատ ասելիք չկայ մեր յաւելը հաստատելու տէրութեան։

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ.— Երևանցոց ամենց դիտաղութեանց վրայ խմբագիր Յանձնախումբը առաջարկեալ երեք կէտերուն վրայ բարեփոխութիւն մ՚ըրաւ, որն որ այժմ պիտի ներկայացնեմ ժողովին ուշադրութեանը։ Առաջին գիտաղութիւնը հարատևութեանց մասին էր։ Ղամանցոց նպատակն Սրբազան Պատրիարքը Հայրը հարատևութեանց կէտին վրայ խօսելու, և ժողովին գիտաղութիւն ընող չեղաւ ուղերձին մէջ դնելու կամ չդնելու մասին. յանձնախումբն ալ ժողովին մէջ արդէն խօսուած ըլլալուն ապագա ուղերձին մէջ յիշատակեց այդ կէտը խիստ կարճաւոր կերպով, մինչև անգամ կատարակուսիր թէ մի գուցէ ժողովը բիշ դառնէ ուղերձին մէջ գրուած հարատևութեանց մասը. սակայն հիմա կտեսնենք որ բիշ դրուածն ալ շատ կշռաւորութիւն կար։ Ինչ որ է, եթէ պիտի բարեփոխուի ուղերձին այդ մասը, յանձնախումբը կդիտէ թէ սա կատարը պիտի վերնայ «Վէ պատուն կիսի Լրմէնի միլլէթինին թաշրուկէրէ պրարը մերբէնէպ չէբրիկի մէկանիմ մէ կէօրանիի մեզրիմին ալէֆ բարանը իկէ էպէրի պիկէ բարեանարը»։ և պիտի ՇՈՍԱ միայն ընդհանուր մասը որ կար արդէն ասպէս «Վէ ճէմիէյատիր Յանանիկէնին պու իւրտէն ճէրբի բահանի մէ մանուրիկէթ իլլէմէսի հիւսիկ ինանիսալ միթէմէննա մէ մեանիմազար ուրը»։ Երկրորդ գիտաղութիւնն էր վիքէրայի մասը վերցնել. այն ալ վերցնել պատշաճ դատեց Յանձնախումբը, որ սա էր. «Վէ վիքէրայի Ֆէլխամ մէ պէնամէրն ինդիմամ մէ ատէվամը թէատիրան մէ միւմիֆիա գրյէթէլերի»։ և Գ. ուղերձին վերջին մասը որ Ա.ԳԻՆ պարտաւորութեանց մասն է, ասպէս բարեփոխեց Յանձնախումբը. «Վէ ատէմէթը մանթպուտ մէ մէթանէթլերն թէրազդիյատի մէ մէ մանուրիկէթի մէ մուհամիազար ուզուրանա պուռնատն պէցրէ տատի իմիայի Ֆեբրիգէի սատազատի մէ լոգրմէի իսրատմամէ հոգրը մէ ատատ պուլրնարդրմրդ»։

ԱՏԵՆԱԳՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Հիմա երեսփոխանաց ամենց ըրած մէկ քանի գիտաղութեանց վրայ յանձնախմբին անդամներն ինքնին բարեփոխութիւններ ըրին ծրագրին մէջ. բայց ընելու իրաւունք չունէին, որովհետև ժողովը տակաւին իր վճիռը չարձակեց։ Իրաւ է թէ ժողովոյս նախընթաց նիստին մէջ մեր ցաւերը յայտնենք լաղ եղաւ, բայց միանգամայն պէտք չէ ըսողներ ալ եղան, նոյնպէս է այս կէտն որոշելու, որպէս զի բարեփոխութիւնն ինքնին գայ։ Երկրորդ՝ վիքէրայի խօսքը կայ, լաղ եղաւ թէ վերնայ այդ, բայց միւս մ՚ալ չէսակցայ լաւ. յանձնախմբին անդամներն այս ալ վերցուցին. բայց գիտենք թէ խնդրայն հոգին ինչ է. Վարշութեան ձևը փոխուած օրն եթէ երևան գալիք բան մը կայ, միաբանականին Սահմանադրական ըլլալն է. վիքէրայի խօսքը փոխանակ վերցնելու դնելու էր ուղերձին մէջ եթէ չլլլար, այս ալ իրր անհամաձայնութեան կէտ քաւէր պիտի դնեմ։ Ակնկալ զատ՝ իմ կրնամս ալ զիտաղութիւն մ՚ունիմ վիքիլ բառին վրայ, որ երեսփոխանաց համար լաւած է. մենք վիքիլ չենք, երեսփոխան ենք. որ տաճկերէն Վէկիլ կը թարգմանուի. ուստի սոյն բառը դնել կամ աւաջարկեմ փոխանակ վիքիլ բառին։

(Հաւանութեան նշաններ)

Ուրեմն երեք կէտ կանոնաւոր Քուէարկելու, նախ՝ Հայաստանի հարատևութեանց կէտը պահե՞լ պէտք է ուղերձին մէջ թէ վերցնել. այս կէտը քուէի կդնեմ։

Զայս ըսելով Ա.տենապետ փաշան քուէի դրաւ, և ժողովը ընդդէմ 25 ձայնից 26 ով ՈՐՈՇԵՑ վերցնել Հայաստանի հարատևութեանց կէտը։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ.— Այս ալ քուէ որ՝ հակառակ կողմին վրայ իմ քուէս եթէ 2 համրուի, քուէները հաւասար կըլլան։

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Նորէն քուէարկութիւն ընել կառաջարկեմ։

ԱՏԵՆԱԳՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Ձեր առաջարկութիւնը, Մելիքեան էֆէնտի, անընդունելի է բուռ Սահմանադրութեան. քանի որ օրինաւոր քուէարկութիւն եղաւ և ժողովը իր վճիռը ուրուակեց, ալ այդ վճիռն անդառնալի է. 25ի դէմ 26 ով ընդունուած է. եթէ փոխանակ այսպէս ՍԱՍՈՒ քուէները հաւասար զայլին, այն ատեն Սրբազան Նախագահին քուէ տուած կողման ըստ օրինի կշռակէր որոշումը։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ.— Թէ որ երեսփոխանական ուղերձն ալ միայն շնորհաւորութեան համար է, կարծեմ առաջ հարկ չկայ, որովհետև ես արդէն յանուն ազգին պէտք եղած շնորհաւորութիւնն ըրած եմ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Սրբազան Հայր. անցեալ նստին մէջ բոլոր այս խօսքերն եղան, հիմա ալ եօթն ատենախօս մտիկ ըրին, և խնդիրը ժողովին քուէարկութեան վճիռ ընդունեց ընելու։ Ձեր Սրբազնութիւնը կրնայ իւր գիտաղութիւններն ընել, որոնք կարձանագրուին. բայց եղած որոշումը ետ չդառնար։

Գանք երկրորդ կէտին. Վիքէրայի խօսքը պիտի դրուի՞ թէ ոչ, այս ալ քուէի կդնեմ։

Ա.յս պահուս առաջին քուէարկութեան վրայ նորէն գիտաղութիւններ եղան։

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ.— Երբ կառարուած առաջին քուէարկութեան մասին չփոխութիւն եղած է կրսեն, միթէ պէտք չէ՞ փորձը կրկնել։

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Փորձեցէք նորէն, Ա.տենապետ փաշա, և պիտի տեսնէք թէ չփոխութիւն եղած էր։

ՊԷՏԻՐԵԱՆ Ա. ԷՖ.— Վատահութիւն չունիմ առաջին քուէարկութեան վրայ, որովհետև քուէներն ապէկ չհամրուեցան։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Քուէներն չատ ապէկ համրուեցան Ա.տենապետիս էֆէնտիի ձեռքը։

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Թէ որ ժողովը կը հաճի, ասոր երթանք։

(Ա.դմանկներ)։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Մեզի պէս ազգանուագական ժողովի մը տակաւ է այս տեսակ շրփոթ և ազմուկ. Քուէարկութիւնը օրինաւորապէս կատարուեցաւ, պարտ է հնազանդիլ անոր արդեանց. Գասպարեանց ազգը մեկ բաւէի առաջարկեցաւ Միաբանական դրութենէն հատարակաբանի վերածեց իր Վարչութիւնը։ Սա չեմ կրնար օրինաւորապէս կատարեալ Քուէարկութիւնը ջնջել և նորին ձեռնարկել։

Զայս ըսելով Ա.տենապետ փաշան երկրորդ կէտին անցաւ։

ՄԱԳՈՍԻՏԵԱՆ Ս. ՊԷՏ.— Վիքէրայի խօսքը վերցնելու առաջարկին ես լրի, երկու կէտ համար. մէյ մը որ նոր դատակարգ թագաւորի մը չրաւիր թէ նախարարներդ գոհ ենք, ապիկս բարարանութեան դէմ կհամարիմ. և երկրորդ՝ հիմակուընէ անհնար է գիտնալ ներկայ Ղանարարութեան ունենալիք օգուտը կամ վնասը։ Այս պատճառներով առաջարկեցի որ Ղանարարութեան մասին խօսք չըլլայ ուղերձին մէջ։

ՁԱՑՆԵՐ.— Ձայնակցանք։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ.— Սիմոն Պէյ Ըսկէ ուզեց որ նոր թագաւորի մը առջև նախարարաց համար խօսք ընելն անպատեհ է։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Եթէ ըսէինք ուղերձին մէջ թէ այս անուն կամ այն անուն պաշտօնեաներէն գոհ ենք, իրաւացի կըլլար ձեր դիտաղութիւնը. բայց անուն չկայ, և ընդհանուր նախարարաց համար միայն բարեմաղթութիւն մ՚է դրուածը. այդ կարը թագ նորէն կարգացուի, որ ըսա հանենք. բայց ակէց, եթէ նախարարութեան գործոցն ապառել հարկ է անոր բարեմաղթութիւն ընելու համար, այն ժամանակ բնաւ ուղերձ մուցանելու հարկ չրմնար վասն զի ամենուն ալ գործելուն ապառել պէտք է։

Ա.յս միջոցին ուղերձին ակնարկեալ մասը վերատին կարգացուեցաւ։

ԻԹԻԼՃԵԱՆ Կ. ԷՖ.— Այդ կտորն բոլոր թաւելորդ է, քանի որ ուղերձն ուղղակի ազգը կներառուցանէ։

Ուրիշ դիտողութիւն ընող չըլլալով, նախագրաբութեան խօսքը վերցնելու կամ չվերցնելու կէտը քուէի դրուեցաւ, և 9 ձայնից հակառակ 33 ձայնով վերցուիլ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. Կ՚ուզեմ վերջին քառն, որուն համար ես դիտողութիւն ըրի և առաջարկեցի անոր տեղ Մէկպատան բառը դնել, որ ենթափարան կնշանակէ։ Այդին ոչ որ սատ վրայ դիտողութիւն մը չէ ըրած, որով ըսել կրլլայ թէ Ժողովին ընդհանուր հաւանութիւնն ստացած է։ Ուրեմն այս կէտը քուէի դնել աւելորդ է։

Այդ։ Ժողովին իւր քուէով ուզերձին խմբագրութեան մէջ բարեփոխութեան կարօտ երեւցած կէտերն որոշեց վերջացուց. ուստի որոշեալ բարեփոխութեանց համաձայն մաքուրը պիտի գրուի անմիջապէս ներկայացուցման կէտն ալ որոշել. արդէն Արրազան Պատրիարքն առաջարկած էր խմբովին մատուցանել. Ըսող ալ եղաւ որ պատգամաւորութեան ձեռքը ներկայացուի։ Ուրեմն այս կէտն ալ քուէի կը դնեմ։

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Քառէպրութենէ առաջ խոհրդածութիւն մը ընել հարկ կոնենամ. որովհետև մեզի համար նոր բան մ՚է այս, և պէտք է դիմանալ կանխատէս՝ թէ այս տեսակ գործի մը մէջ Սահմանադրական ազգաց սովորութիւնն ինչ է։ Իմ դիտացածս նայելով սահմանադրական երկիրներու մէջ սովորութիւն չէ պէտք եղած տաեն խմբովին երթալ, այլ խորհրդարանը պատգամաւորութիւն մը կընարէ իւր մէջէն և կղրկէ. ուրեմն մեք ես ընտրենք պատգամաւորութիւն մը, թիւն որոշելով, որ չատ չատ՝ 20 էն մինչև 25 բաւական է կարծեմ։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո։

Հետեւապէս այս կէտը քուէի դրուելով, միաձայն հաւանութեամբ պատգամաւորութիւնն ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հիմա պէտք է որ պատգամաւորութեան թիւն որոշէք. այնպիսի թիւ մը՝ որուն մէջ տեղն կարդի անձինք կարենան գտնուիլ, այսինքն՝ եկեղեցականք, քաղաքական պաշտօնաւորք, վաճառականք ու արհեստաւորք և միանգամայն շատուոր չըլլայ. ես կառաջարկեմ 12 անձինք, որոյ 4ը եկեղեցական և 8 աշխարհական։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԱՅՆԵՐ. — 12 քիչ է. պէտք է 24 ըլլայ։

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՓԱՇ. ՄԻՐԵԱՆ. — Կըսեմ թէ 8 հոգիէն աւելի մարդ չընդունիր Այրարատի պարտաց։

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Երբ ազգին կողմէ երեսփոխանական պատգամաւորութիւն է ներկայացողը, կընդունուի ամբոխի թուով և ըլլայ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինձ ալ կթուի թէ 24 հոգին չատ է, քանի որ Այրարատի պարտաց պիտի երթայցուի։

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես կառաջարկեմ 4 եկեղեցական և 12 աշխարհական, մէկ ալ Արրարատեան Դատարանն, ընդ ամենը 17 հոգի։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսել է որ պատգամաւորութեան համար 3 տեսակ թիւ կառաջարկուի, մէկը՝ 12, միւսը՝ 17, և երրորդը՝ 24։ Կհարցնեմ Ժողովը՝ որ այս երեք տեսակ թիւերէն մէկն իւր քուէովը որոշէ։

Զայս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի դրաւ առաջարկեալ թիւերը, և Ժողովն 3 քուէի դէմ ընդհանուր հաւանութեամբ 17 թիւն ԸՆԴՈՒՆԵՑ, այսպէս մէկը Արրարատեան Պատրիարքն 4 ը եկեղեցական և 12 ը աշխարհական ըլլալու պայմանաւ։

ՍԻՐԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ցանկ տակաւին չներկայացան. թէ որ կհաճիք՝ մեզի ձգեցէք որ անանց նայելով մեր պատգամաւորութեանթիւը կարգադրենք։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեր մերը այսպէս է կարգադրենք այժմէն. զուր՝ Արրարատեան Հայր, եթէ հարկը պահանջէ, որպէսզի երեսփոխաններին գուցա բանի հոգի որ ուզէք՝ կրնաք հետերնիդ առնիլ։ Հիմա պէտք է երթալիք անձերն

ալ որոշենք. որովհետև ինչպէս պահ մը առաջ ըսի, զանազան կարգէ անձինք պէտք է ընտրուին։

Դատ՝ 4 եկեղեցականներէն մէկն եպիսկոպոս, մէկը վարդապետ և երկուքը քահանայ պէտք է ըլլան։ Թէ որ Արրարատեան Հայրը յանձն կառնու, եկեղեցական անձանց ընտրութիւնն իւրեն յանձնենք։

ՍԻՐԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ես ժողովին կը ձգեմ, որ ինք ընտրէ իւր ուզածն։

Դիւանին առաջարկութեան վրայ Ժողովը որոշեց որ եկեղեցականներէն երթալիք անձերն ըլլան՝

Տ. Խորէն	Եպիսկոպոս	Դար-Պէյ
Տ. Դերսէս	Վարդապետ	Աբրահամեան
Տ. Գէորգ	Քահանայ	Արծրունի
Տ. Յովհաննէս	»	Մկրտեան

Իսկ աշխարհականներէն երթալու անձանց գոլով՝ առաջարկուեցան.

Զինուորական կարգէն՝

Սամուէլ Փաշա Աբրահամեան

Բ. Դրան պաշտօնաւորներէն՝

Սահակ	Էֆէնտի	Ալպոյեան
Սիմոն	Պէյ	Մատուռեան
Սարգիս	Էֆէնտի	Աղաբէկեան
Յովհաննէս	»	Դուրեան
Յակոբ	»	Ամատեան
Տիգրան	»	Եուսուֆեան

Խմբագրաց դասէն՝

Կարապետ	Էֆէնտի	Իսթիւճեան
Համբարձում	»	Աբրահամեան

Վաճառականաց դասէն՝

Բարսեղ	Էֆէնտի	Հարամեան
Յովհաննէս	»	Լուսեան

Արհեստաւորաց դասէն՝

Ատապ	Էֆէնտի	Իկիտարչեան։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսող կայ որ դիւանը իրաւամբ գտնուի. ուստի դիւանի անդամները չհամբարձով՝ ձեռացեալը համբենք, որպէս զի 12 թիւը չանցնի։

ՁԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛։

ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Դիւանն ալ որ կարգ կրնայ ընտրել իւր մէջէն. ուրեմն պիտի հանեցէք իրրև դիւանի անդամ, և դրէք Դատարանի և Քոլեճեան էֆէնտիներն։

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԷՑ. — Չիս ալ հանեցէք։

ՁԱՅՆԵՐ. — Ոչ ոչ, Զեր Վսեմութիւնն ալ սեղանաւորաց դասուն կողմէ պէտք է դրուի։

ՆՈՒՐԵԱՆ Ց. ԷՖ. — Գեղարուեստից դասուն կողմէ ալ Լինքէրճեան էֆէնտին կառաջարկեմ որ գտնուի։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն բայց ի դիւանի անդամներէն՝ 15 աշխարհական և 4 ալ եկեղեցական պիտի ունենանք Արրարատեան Դատարանով հանդերձ 20 հոգի, այնպէս մի.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

Տ. Խորէն	Եպիսկոպոս	Դար-Պէյ
Տ. Դերսէս	Վարդապետ	Աբրահամեան
Տ. Գէորգ	քահանայ	Արծրունի
Տ. Յովհաննէս	»	Մկրտեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

Սահակ	Էֆէնտի	Ալպոյեան
Սիմոն	պէյ	Մատուռեան
Սարգիս	Էֆէնտի	Աղաբէկեան
Յովհաննէս	»	Դուրեան
Յակոբ	»	Եսայեան
Կարապետ	»	Իսթիւճեան
Բարսեղ	»	Հարամեան
Յովհաննէս	»	Լուսեան
Յակոբ	»	Քալաշեան
Աւետիս	»	Քոլեճեան
Յակոբ	»	Ամատեան
Ատապ	»	Իկիտարչեան
Յովհաննէս	»	Ալպոյեան
Տօքտոր	»	Փէշտիմաճեան
Տէվլեթեաք	»	Լինքէրճեան

Ժողովն իւր պատգամաւորութեան համար բնորեալ վերոյիշեալ անդամներդ հաստատուց, և Արքազան Նոմոգահին յանձնարարեց՝ պատգամաւորաց ներկայացման օրն ու ժամն որոշելու համար անմիջապէս Բարձր. Մեծ Եպարքոսին հետ բանակցիլ, և ըստ այնմ կանխաւ պէտք եղած հրաւէրն ընել պատգամաւորութեան ի բարձրագոյն անդամոց նախապատրաստ գտնուելու համար։

Յաջորդ ճիշդ ՀԼԸ, երբ Աստենապետ փաշան ատենագրի յայտարարելով երեսփոխանաց՝ որ ուղերձին մարբուր օրինակը պատրաստուելու վրայ է, և թէ ներկայ գտնուողներէն ուզողը կրնայ այժմէն ստորագրել. խակ անոնք՝ որոց գործը չներկայ պատսել, կրնան այս իրիկուն կամ վաղն առաւօտ դալ և ստորագրել կամ կնքել։

Աշխատիկ ուղերձին սրբագրեալ և ստորագրեալ պատճէնը.

(Օրինակ սրբագրեալ ուղերձին)

Եղբարք լաւդ.

Թագաւորը ալ պարոնը Օսմանլոյ չէրէֆովգուպուլան ճիւլուսը Հիւմայունէրի պալճիւմէ թէպասի Փասիշահիլէրինի միւսաֆի էվ միֆթիէրի, էվ պէյլիք պէյլիք իւմիւլէր պարոշ էվ թէպիր խուսուլ, պու սարը ճէմիսա հայեաթ պէտիսին թէլա էվ հուլուրի ամիէք օլսուղը միւսլիմ օղլանդէ, զիրտէ Լաամի ուճիզանիմիզ մուհարիբ էվ միւմկա օլսա՝ պա իրատէյի Սէնիյէ թէ՝սիս օլունան Ղանդանամայի Միկսի չաֆիրանէմիզ ահբեամընա թէվֆիքէն ինթիխապ օլունարագ Մէմալիքի մահրուսէյի Շահանէլիրինա միթէվէլիթլեն Լրմէնի միլլէթինին պէյնիմէ կֆրաբը զուլէրինին վէրեալիթը ուսուսիյէսի սրֆիֆաթլունը համիլ էվ հայիշ օլան Մէճլիսի Մէպուսան աղալէրի զուլէրի բասամէյի Ֆարիրէյի պիսաթը իֆրայէ միւսարէաթ խէյրիզ։

Էրմէնի միլլէթի պէշ Եիւզ սէնէլիք սասագաթը ճանսիրարանէ իւլէ պու Թարատը Փասիշահէ սարբրմիշ, էվ պունը հիրզը ճան էվ նուրի այն կիպի սէվմիշ, էվ քէնատ սէրլէսմիսի մէդէնիպինի էվ հէմ տասի ուսուրը Բուհանիյէ էվ ճիհանիյէսի հայդընատա ինայէթ էվ իհսան պուրրիրան իմթիազաթ էվ մուսաֆիսթը գատիմէ էվ մուէյյէտ իլէ թէ՝սիա էվ թէ՝մին օլանմուշ օլան հուզուզը խատրէյի միլլէսինի՝ Սայէի Սայթանաթը սէնիյէտէ թէմենի իլէ մուհաֆազա իթմիշ ատր։

Եղբարք Փասիշահիմիզ.

Փէտէրը ճէնիթ մուզարը Հազրէթի Եհլիմշահիլէրինին ճիւլուսի Հիւմայունէրինատ մէշհատը ալէմի մէմնունիյէթ օլան սազամը իմարաթը սաղ ու սաղ էվ միւսաֆիրթը գոմին պուլունան Թանզիմաթը Խայրիյէնին Հիլիֆէթ սիրի օլսուղը միլլուս, Զամբը Եղբարք սիմաթը Փասիշահիլէրինին ճիւլուսի Հիւմայունէրինատ սասխ՝ պունդան միւճէսսուսէն իսնայի Ֆիլիսոֆը իլէ նէֆս իւլ էմրի իմիթիհանամթը գէմանիյէյ կէօրէ պիր սուսլի խատրէյի ուսուլիյէնին իմրայի թահրիմի իլէ պու Տէվլէթը Օսմանիյէնին գուսուրէթ էվ Հէվրէթի թէճէսսուսու էվ գէսալ թասվիրէթ էվ թասայիսու իթիմէսի, էվ ճէմի Սաեաբէթի Օսմանիյէնին պու եէրզանէն ճէրրի բասհթ էվ մուսուրիյէթ իյէմէսի ճիհամէն ինսանատ մի թէմէննա էվ միանիզատ սրը։

Փասիշահիմիզ.

Սուլթան Մուրատը՝ էվվէլ Էրմէնիյի Գէրթ իլէ Տէվլէթի Օսմանիյէի Էրբաբա գրթասընատա թէ՝սիա իթմիրէրի կիպի, Սուլթան Մուրատը խաղա Հազրէթէրի սասխ գէլուպ սամիյի գէրթ իլէ վէսայի հիբրիյէթ էվ սասուլթի Օսմանեանը քեսֆիքէյի Մէմալիրի Մահրուսէսի իլէ ու իրէզ պուրրասուղը՝ պիրինճի Խաթթը Հիւմայունէրինատ միւնասիբ՝ իրատաթը սէնիյէ էվ էմզասսի միվատ իլէ սասլիթ էվ միւթէհագիզ օլսուղունատա, Եէվմը մէսուսի ճիւլուսի Շահանէլիրի էսլէ պիր պէյլիք կիւնահր գիւանրն խաթիրէսի ուսուսմ մէսարիրն էզհանրնատա պիր ան ու սագիդա զայէլ օրնեսանաղը, էվ թասրիսը Օսմանիտ սասխ վասի պիր մէյատան դուզանուսը, նէվսատիր վագաֆի խայրիյէսէն օլմագ իւզրէ մուբասատ հրուֆ իլէ եազըլմաղա էրզան օլսուսը հասէպի իլէ, Եէվմը մէսուսի մէզբիրը՝ էրկէֆ հուլումնատէն պէրու հէր Եէրտէ վէ հագդա գի հէր խանէ էվ գուլիսատատ եիւրէրէրէն նէ՝սան էվ ֆէէյզան խէն մէրսէթի ուսուսիյէնին՝ պու դաղլէրի տասխ պիր թէրճիմանը տասրդ էվ հայիղխի օմագ իւզրէ իշսաս մահզէրի ուսուսիյի թադասխի իմթիասաբ խէր, էվ ճէնատը Աստիք էլ միւլրին Խրատէի էզէլիյսի էվ պիլճիմէ թէպասի Փասիշահիլէրինին իմմա էվ արզուսի իլէ վուգուս պուլան ճիւլուսի Շահանէլիրինի թէպրիք ու թէհնիյէթէ քէսպի իֆիթիխապ իյլէրիզ։

Մէրէթէ միսթէվլիի զալիմիզ օլան հազրաթ ու մէսրիրէթ էվ շէրր ու մահմէտիթի հատատը լայըզընատա իֆասէ խէր քէլիմաթ պուլմագ միսթէհիլ օլըզընատան իւզրիմիզէ ֆարզը այն օլան թէղայիւսը էմր ու իգդալ էվ ուլուվվի միվէֆֆագըյէթի Շահանէլիրի էմրիյէի խայրիյէսինի հագդա գի վիրմի զէպան իմրինմիշ օլսուսմըզ, էվ Տէվլէթի մահրուսա, էվ վէթանըմըզդան թարագդըսաթ էվ մէմուրիյէթի էվ մուհաֆազասը ուզուրընա՝ պունատան պէօյլէ սասխ իֆայի ֆէրիզայի սատագաթ էվ լայզանի խըզմէթինի հալը էվ սասատ պուլունատուզմըզ մաշիմը մասալի մէվլուսը Հազրէթի Փասիշահիլէրի պայրամընամագին, օլ պասրոկ էվ գաթըգէյի ահվալի խայրիյէսէ էմր ու ֆէրման ըսթֆ էվ իհսան Եղբարք գուտրէթը մէհասէթը էվլինիյէթի սի մինէթիմիզ Փասիշահըմըզ էֆէնտիմիզ հազրէթլէրինին տր։

[Թարգմանութիւն սրբագրեալ ուղերձի]

Տէր Աստուած

Ձեր Կայսերական գահակալութիւնը բոլոր Ձեր հպատակ ազգաց փառքն ու պարծանքն է, և մեծամեծ յոյսեր տուաւ և ուտուց, և նոր ու կենդանի դար մը ծնաւ. այս տարի կը փութամք մեք ստորագրելս, Կայսերական հրամանաւ հաստատեալ Ազգ. Սահմանադրութեան համաձայն կազմուած Թուրքիոյ համայն Հայոց Ընտրող անդամք, հպատակութեան քաղցր պարտաւորութիւնը կատարելու։

Հայոց Ազգը հինգ հարիւր տարէէ ի վեր հաւատարմութեամբ ապրեցաւ Արքայական գահոյքը ընդդրկած և հզաւոյ և աշխարհ պէս սիրած է, և անոր հովանաւորութեանը ներքև իւր կրօնի ազատութիւնը կրօնական և աշխարհական գործոց մասին ի վաղուց ընդունելով ուսանձնաշնորհութեամբ հաստատեալ և ապահովեալ իր Ազգային Վարչութեան արտօնութիւնը ամբողջապէս պահպանած է։

Եւ ինչպէս Ձեր երջանկայիշատակ Հօրը գահակալութեան առաջին մեծագործութիւնը, արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը երաշխաւորող Թանզիմաթի հաստատութիւնն եղաւ, նոյնպէս ալ ամեն մարդ կը փափաքի և կապասէ որ Ձեր Վեհափառութեան գահակալութեամբը Թանզիմաթին նորոգ գործադրութեանը հետ, ըստ պահանջման հարկին և ժամանակին՝ ընդհանուր մէկ վարչական եղանակ մը սահմանուելով Օսմ. Պետութեան ոյժն ու փառքը պիտի նորոգուի և հաստատութիւն գտնոյ, և բոլոր Օսմանեան գաղաթները այս միջոցով անդորրութիւն և շինութիւն պիտի տեսնեն։

Տէր Աստուած. Սուլթան Մուրատ Առաջին ինչպէս Էրմէնի Գրաւելով Օսմանեան Կայսրութիւնը Եւրոպայի մասին մէջ ալ հաստատեց, Սուլթան Մուրատ Հինգերորդն ալ հաստատուց սրտերը գրաւելով ազատութեան և արդարութեան Օսմանեան գրօշակը համայն Տաճկաստանի մէջ պարզեց. զոր կը հաստատեն Ձեր Կայսերական առաջին հրովարտակին մէջ պարունակուած Բարձրագոյն հրամանները և խստացեալ սկզբունքները։ Հետևաբար Ձեր գահակալութեան օրը այնպիսի նշանաւոր օր մ'է որուն յիշատակը բոլոր ժամանակակից անձանց մտքէն վայրկեան մը չպիտի անյիշատակուի և Օսմ. Պատմութեան մէջ մեծ տեղ մը պիտի գրաւէ, և իբրև նշանաւոր և գեղեցիկ դէպք՝ անդամանդեայ տառերով արձանագրուելու արժանի է։ Այն երանութեան օրը՝ ամէն տեղ և ամեն տուն ու խրճիթ սրտերէ բղխած ընդհանուր ուրախութեանը մէկ հաւատարիմ և ճշմարիտ թարգման մ'ըլլալու փութայինք այն ուղերձը մատուցանել և Աստուծոյ անհուն կամքը և Կայսերական բոլոր հպատակաց հաւաք-

մամբը և բաղձանքը կատարած Ձեր Կայսերական գահակալութիւնը շնորհաւորել։

Ազգային զգայուած մեր խնդակցութիւնն և գոհունակութիւնը ըստ արժանւոյն յայտնաղ լաւագոյն չը կրնալով գտնալ։ կը բարեմաղթենք որ Բարձրեալն Աստուած Ձեր Վեհափառութեան կեանքը երկարէ և բարեյաջողութիւն պարգևէ։

Եւ յայտնելով միանգամայն որ Տէրութեան և Հայրենեաց յառաջադիմութեան և շինութեան և պահպանութեան մասին ամէն վերջալ հաւատարմութեան և ծառայութեան մէջ պատրաստ պիտի գտնուիմք։ Ամեն

Խոնարհ ծառայք

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ	ԱՑԵՆԱՊԵՏ
Գ. Ե. ՄԵԼԻՔՍԵԹ	Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԳԻՆ 2 ՂՐՈՒՇ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՆՋՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԴԱՑԻՆ ԺՈՂՈՎՈՑ ԾԱԽՈՒՑ ՍԱՏԿԱՅԵԱԼ

Կը ծախուի ի Դիւանատան Պատրիարքարանի, և Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ բակիկը և Հայ գրավաճառաց քով։